

istius locutionis videtur, quod per Matrimonium non conferatur eadem specie gratia, quae in ceteris Sacramentis confertur, sed gratia tantum medicinalis in remedium concupiscentiae (1).

21. Ad 2. D. In sensu exposito, et quidem in Supplemento, C.; absolute et in Summâ, N. In hac enim plura emendavit S. doctor ex iis quae scripserat in commentariis super Magistrum sententiarum. Jam verò in Summâ, 2-2, q. 100, art. 2 ad 6, expressè reprobatur illorum sententiam, qui negant conferri gratiam in Matrimonio, ac praeterea absolute pronuntiat quod « dare pecuniam pro Matrimonio... in quantum est Ecclesiae Sacramentum, est illicitum. »

22. Ad 3. Responsio patet ex his quae de germanâ scholasticorum mente discernimus. Verisimilius porro est Canum non attendisse ad penitentiorem illorum sensum, alioquin minùs se infensum in scholasticos ostendisset, re nondum praesertim eliquatâ. Ceterùm, ut aliàs animadvertimus, ne iniquiores in ipsos simus, semper perpendenda sunt aetatis in quâ scholastici scribebant, adjuncta omnia, summa monumentorum et librorum inopia quâ laborabant, defectus codicum, et mediolorum quibus nunc abundamus, ipsis autem deerant.

23. II. Obj. Omnia desunt in Matrimonio, quae ad verum Sacramentum constituendum requiruntur. 1° Deest enim imprimis divina institutio, cum Matrimonium longè ante Christum in mundo vigeret; 2° deest gratia collatio, alioquin non praerferretur calibus conjugio gratia aucto, quâ ille caret; 3° imò et signum ipsum deest ejusdem gratiae in Matrimonio, quod non perficitur nisi contrahentium consensu; 4° quòd si dicatur per ejusmodi consensum significari unionem Christi cum Ecclesiâ, cum hac unio per Matrimonium non efficiatur, sed ipsum longè praecesserit, dicendum foret signum vacuum, ut omittatur; 5° plura alia signa praecessisse, vel existere unionis Christi cum Ecclesiâ quin tamen dici possint Sacramenta; 6° deest denique in Matrimonio ritus externus, sive ceremonia sacra divinitus instituta ad gratiam significandam, ut ex se patet. Quae omnia confirmantur ex ipsâ Ecclesiae agendi ratione; 7° Ecclesia enim spectat conjugium ut immunditiam, à quo proinde sacerdotes arcet; 8° eidem impedimenta apponit per quae profectò Sacramenti materia essentialiter immutatur, ac irrita reddit matrimonia clandestina; 9° verùm et ipsum conjugii opus taie est ut mentem à Deo avocet, neque in ipso in quo essentia Matrimonii consistit Spiritus sanctus adesse potest; 10° quare ille qui in Evangelicâ parabolâ (Luc. 14, 20) recusavit venire ad nuptias caelestes, hanc causam praetexit: *Uxorem duai et ideò non possum venire*; 11° atque hinc factum est ut passim contrahentes paciscantur de dote ac pretio, quod quidem pactum absque simoniaca labe in Sacramento admitti nequit; 12° theologo demùm acriter adhuc inter se disceptant circa Matrimonii materiam, formam atque ministrum. Ergo.

(1) Cf. *ibid.*

24. R. N. A. Ad 1 prob. D. Matrimonium longè ante Christum in mundo existit sub ratione naturalis unionis seu contractus, C.; sub ratione Sacramenti propriè dicti, N.

25. Ad 2. D. Praerferatur calibus matrimonium quatenus statum constituit, C.; quatenus est Sacramentum, N. Quatenus enim Matrimonium Sacramentum est, ipsum praerferimus calibus; quatenus verò statum conjugalem dicit, eidem praerferimus calibus, qui et suas gratias longè potiores annexas habet, dicente Apostolo, 1 Cor. 7, 38: *Qui matrimonio jungit virginem suam, benè facit; qui non jungit, melius facit.*

26. Ad 3. N. Nam ipse contractus ex eo quòd fuerit elevatus ad dignitatem Sacramenti, signum jam factus est gratiae à Deo per ipsum conferendae ad ritè praeseferendam sive representandam unionem Christi cum Ecclesiâ.

27. Ad 4. D. Ideòque nos dicimus conjugium electum esse ad unionem illam solum significandam seu representandam ex Christi institutione, C.; ad efficiendam, N. Etiam Eucharistia instituta est ad representandam Christi passionem, quin tamen eam efficiat.

28. Ad 6. N. Nam contractus ipse externus utpotè à Christo electus ad gratiam significandam et conferendam est ejusmodi ritus.

29. Ad 7. N. Haec enim putida calumnia adversariorum est; siquidem Ecclesia Matrimonium semper commendavit tanquam in se bonum et honestum, et à Christo sanctificatum, ut ostendimus. Quòd si interdum vel à nonnullis conciliis, vel à Romanis Pontificibus conjugium immunditiae nomine donatum est, non ratione sui, sed aut ratione subjecti incapacis ob vota aliave impedimenta ad matrimonium contrahendum, aut ratione actus conjugalis, non quidem absolute, sed respectivè ad munditiam quam praese fert continentia, ita conjugium denominatum est (1). Arcet verò Ecclesia sacerdotes à nuptiis tanquam à statu minùs perfecto, ac minùs convenienti dignitati et muneribus sacerdotalibus, ut suo loco declaravimus, non autem tanquam à re malâ.

30. Ad 8. D. Materia ex quâ, ut aiunt, constare, seu confici potest Matrimonium, C.; ex quâ reipsâ constat, seu efficitur, N. Materia enim ex quâ constituitur Matrimonium non quaelibet est duorum individuum conjunctio, sed legitima conjunctio, quae quoties adest et ritè fit, toties conjugium celebratur, quin sit in Ecclesiae potestate impedire quominùs Matrimonium, seu Sacramentum habeatur. Ast Ecclesiae munus est determinare condiciones quae ad legitimam ejusmodi conjunctionem constituendam requiruntur, ut nempe materia idonea seu apta sit ad Sacramentum. Ex hac autem potestate sibi à Christo collatâ Ecclesia apponit impedimenta dirimentia, ac decernit irrita esse clandestina connubia, salvâ tamen semper et incoluati essentiali Sacramenti materiâ (2).

(1) Cf. Bellarm., lib. unic. de Matrim., p. 1, cap. 5, § 19, seqq.

(2) Varia Patrum Tridentinorum suffragia quae in

31. Ad 9. D. Si brutorum more exerceatur, C.; si ritè, ut Christianos conjuges decet, saltem absolute, N. Falsum porro est quod adjiciunt adversarii, matrimonii essentiam in actu ipso conjugali consistere; ut enim paulò ante animadvertimus, potest in matrimonio separari exercitium à jure; usus conjugii non est nisi accessorius, atque ad summum, ut nonnullis placet, integralis quoad matrimonium (1); falsum praeterea est quod iidem adversarii assumunt, non posse Spiritum S. inesse ipsi actui, si, ut diximus, sicut christianum decet exerceatur ratione finis, ratione modi, ratione sobrietatis (2).

32. Ad 10. D. Quia passus est homo ille eâ de causâ se nimis abripi secularibus curis, C.; praeciè quia uxorem duxerat, N. Ceterùm ex his patet adversarii confessione suâ confirmare meliorem statu conjugali esse calibus, cum agitur de divino famulatu.

33. Ad 11. D. Paescuntur de dote ad onera futuri conjugii sustinenda, C.; de Sacramenti pretio, N. Mirum proinde videri debet plures ex antiquis canonicis ex occasione hujus difficultatis permotos esse ad negandam conjugio dignitatem Sacramenti.

34. Ad 12. D. Disceptant theologo in determinando quae sit materia, quive minister, C.; in admittendis debitâ materiâ, formâ et ministro ad Sacramentum constituendum, N. Haec porro controversiae in omnibus ferè Sacramentis locum habent. Ceterùm quid de his verisimilius censendum sit jam expendimus.

De materiâ, formâ atque ministro Sacramenti Matrimonii.

35. Quaestiones de materiâ et formâ Sacramenti Matrimonii pendunt à principalis controversiae solutione, quae est de ministro. Etenim si hujus Sacramenti minister est sacerdos, jure infertur ejusdem materiam esse contractum naturalem, ut vocant, ab

pluribus congregationibus prolata sunt, ad componendam potestatem Ecclesiae in decernendis impedimentis matrimonialibus cum essentia Sacramenti quae non subest Ecclesiae potestati, refert card. Pallavicini lib. 22, cap. 4, seqq. Deinde verò ut respondeat eidem difficultati à Suavio, seu Paulo Sarpio, proposita circa decretum conc. Tridentini quo irrita sunt matrimonia clandestina, haec praclare scribit lib. 9, cap. 25, § 15: « Certò benè è, che il contratto matrimoniale non è Sacramento per la sua natura e senza divina elevazione: sì che l'esser di Sacramento e l'esser di contratto sono due essenze distinte, la seconda delle quali poteva stare senza la prima; benchè ora per divino decreto *sieno inseparabili* (almeno fuori di caso accidentale) *tra battezzati*. Si come dunque perchè le specie consecrate sono inseparabili sì, ma distinte dal corpo di Cristo; la potenza naturale, quantunque non possa alterar in corpo, può alterar le specie; e per questo modo può fare che il corpo non vi rimanga: così per lo stesso rispetto la potestà ecclesiastica può alterare il contratto, benchè non possa alterare il Sacramento; e per questa via può impedire che una tal forma di contrarre non rimanga Sacramento, com'era prima. E se il miriamo con occhi ingenui e purgati, vedremo ciò intervenire in tutti gli altri impedimenti dalla Chiesa introdotti. »

(1) Cf. Estium loc. cit., in dist. 26, § 15.

(2) Cf. Bernard. à Picon., in cap. 5 Epist. ad Ephes.

ipsismet contrahentibus mutuo consensu perfectum, formam verò benedictionem, seu sacra verba à sacerdote prolata. Quòd si ministri Matrimonii dicuntur ipsi contrahentes, materia et forma, juxta magis receptam apud hujus sententiae patronos opinionem, erit utriusque contrahentis consensus verbis seu signis expressus, licèt sub diverso respectu; materia scilicet prout consensus significat corporum traditionem, forma prout significat mutuum eorumdem acceptionem.

36. Jam verò utrùm hujus Sacramenti ministri sint contrahentes, an sacerdos, quaestio est magnâ animorum contentione agitata inter theologos. Alii enim cum Melchioro Cano, qui fortassè omnium primus hanc sententiam in scholas innoxit (1), aut saltem toto nisu instauravit, censent verum hujus Sacramenti ministrum solum esse sacerdotem (2). Alii autem antiquae sententiae adherentes, existimant non alios Sacramenti Matrimonii ministros esse agnoscendos praeter contrahentes. Quod enim attinet ad penulias nonnullorum opiniones, qui mediam quamdam viam tenuerunt, vix aliquot astipulatores nacti sunt.

37. Canus et qui cum eo sentiunt, ad propriam astruendam sententiam urgent 1° sanctorum Patrum

(1) Adduci passim solet post Melchiorum Canum tanquam primus assertor hujus sententiae, quòd scilicet Sacramenti Matrimonii ministri sint sacerdotes, Guillelmus episcopus Parisiensis, eò quòd ipse, in Tract. de Baptismo, cap. 1, commendaverit vin benedictionis et orationis sacerdotalis ad gratiam Dei conciliandam. Attamen certum videtur id unum significare voluisse Guillelmum, quòd haec benedictio non requiritur ut pars essentialis Sacramenti, sed solum ut eo ritu conjugium celebraretur qui ab Ecclesiâ praeribitur, ob plures causas quas enumerat. Sanè Guillelmus benedictionem sacerdotalem ad Matrimonii essentiam non pertinere apertissimè tradit in op. de septem Sacramentis, Florentiae, 1579, in quo cap. 26, cum declarasset matrimonia clandestina esse prohibita, et tribus modis Matrimonium dici posse clandestinum, id est, cum 1° celebratur sine testibus; 2° cum celebratur absque solemnitate quam Ecclesia in nuptiis adhibere solet, prout sunt benedictio aliaque ejusmodi; 3° cum non proponuntur *banii*; docet tamen ejusmodi matrimonia clandestina vera esse conjugia quamvis illicita, et concludit: « Nec sic contrahentes possunt separari, » cum ibi verus sit consensus per verba de praesenti expressus: licèt *illa quae dicta sunt* (ideòque et benedictio) deficiant, *quae non sunt de essentia Sacramenti*; sed solus consensus praedictus. Porro si benedictio ex sententia Guillelmi non pertinet ad essentiam Sacramenti Matrimonii, sequitur profectò ipsum non existimasse sacerdotem esse hujus Sacramenti ministrum. Sic afferri etiam solet pro hac sententia Paludanus; at certum est Paludanum contrarium omnino docuisse. Eum adhibis in 4 Sentent., Paris., 1514; hic enim, l. c., dist. 26, q. 4 apertè profitetur Matrimonium perfici per consensum contrahentium, ita ut verba quibus exprimitur consensus et acceptatio sub diversa ratione constituant materiam et formam Sacramenti; solvit praeterea difficultatem quam sibi proponit adversus veritatem Sacramenti Matrimonii petitam ex eo quòd omne Sacramentum debeat à sacerdote administrari, secus ac eveniat in Matrimonio, cui perficiendo non requiritur sacerdos, ostenditque, quodlibet Sacramentum aliquòd habere sibi proprium, in quo cum reliquis non convenit. Ita fol. 144.

(2) De Loc. theol. lib. 8.

doctrinam quæ tradunt benedictione sacerdotis Matrimonium sanctificari, conciliari obsequari, præsertim verò conc. Carthaginense IV quod ita decernit: *Sponsus et sponsa cum benedicendi sunt à sacerdote, à parentibus suis vel paranympis offerantur. Qui cum benedictionem acceperint, eadem nocte pro reverentia ipsius benedictionis in virginitate permaneant* (1). Quæ jussio pro ritu accidentali ac merè ceremoniali appositâ non videtur. Quapropter, concludunt, qui ministerium hujusmodi sacerdotibus denegant, si facere videntur incauti, ut Sacramenti veritas contra novatores ex traditione defendi vix possit (2).

38. Urgent 2° prolationem verborum parochi à concilio Trid. præscriptam in nuptiarum celebratione: *Ego vos in matrimonium conjungo* (3), quæ profectò si comparentur cum aliis: *Ego te baptizo... Ego te absolvo*, patet eandem in omnibus vim inesse efficiendi quod significant, non autem declarandi solum, aut testandi esse conjunctos.

39. Urgent 3° analogiam aliorum Sacramentorum, quæ non nisi à sacerdotibus administrantur, scribente præsertim Apostolo: « Sic nos existimet homo ut ministros Christi et dispensatores mysteriorum (id est, Sacramentorum) Dei (4); » quæ cum nullam exceptionem patiantur, etiam Sacramentum Matrimonii includunt, quod propterea etiam à sacerdotibus administrari debet. Hisce argumentis alias addunt rationes ductas ab aliquarum synodorum auctoritate, quæ vocant sacerdotes Matrimonii ministros; à profanitate

(1) Can. 15 apud Hard., Acta concil., tom. 1, col. 980.

(2) Nonnulli æstu disputationis abrepti limites omnes modestiæ excessisse videntur in contrariâ impugnantâ sententiâ. Sanè Jo. A. Petzek Friburgensis Canonum professor in opusc., *Vindiciæ dissertationis de Potestate Ecclesiæ in statuendis Matrimonii impedimentis*, Friburg., 1787, pag. 49, not. 27, sententiam quæ contrahentes Sacramenti ministros statuit, et infirmo niti fundamento, et planè religionis dogmatibus periculosam esse asseruit, eo quòd, illâ admittâ, nullâ ratione adversus Protestantibus Matrimonii Sacramentum ex traditione vindicari possit. Car. Jos. de Lasaux in op., *Uebereinstimmung der Franzosischen, etc., seu Consonantia legum Gallicarum de divortio cum Dei verbo*, Coblenz, 1816, pag. 50, seqq., opinionem de contrahentibus tanquam ministris Sacramenti ab erroneâ, ut ait, sententiâ de Matrimonio Christianorum quòd absque Sacramento consistere nequeat profluxisse censet. Quam hic auctor vocat sententiam erroneam de inseparabili ratione contractus et Sacramenti in conjugii Christianorum, est sententia planè catholica, ut postea videbimus. Marian. Dobmayer in *Systemate theol. catholic.*, tom. 7, Salisbaci 1819, p. 428, seqq., docet ob traditionis tantum obscuritatem et nondum latam ab Ecclesiâ definitionem in scholis opinionem novitiam de contrahentibus Sacramenti Matrimonii invaluisse. Sauter in op. *Fundamenta juris Eccles. cathol.*, edit. 5, Rottulæ 1826. Mauro Hagel theologo Dillingano sententia de sacerdote ministro adeò certa fuit, ut oppositam sententiam planè absurdam esse affirmaverit, et inter scholasticorum commenta numeraverit in op., *Demonstratio Rel. christ. cathol.*, August. Vindel. 1852, tom. 2, p. 212. Sic alii non pauci apud Roskowany, op. cit., § 27.

(3) Sess. 24 de Reformat., cap. 1.

(4) 1 Cor. iv. 1.

conjugiorum, quibus nisi forma aliqua vel ritus sacer accedat nihil sacri continent, quæ præterea solis interdum nubibus atque inter absentes contrahi possunt; à defectu intentionis in contrahentibus conficiendi Sacramentum, sine quâ tamen Sacramentum confici nequit; à sanatione conjugiorum, ut vocant, in radice quâ novus consensus ex alterâ parte requiratur, quæ in casu cum non habeatur contractus, nec Sacramentum haberetur (1); à mirâ denique opinionum discrepantiâ inter theologos adversæ sententiæ dùm in suâ hypothesi materiam et formam definire certant.

40. Bellarminus et qui ab eo sunt, pro antiquâ communiorique sententiâ tuendâ innotuitur 1° auctoritate Eugenii IV, qui in *Instruct. pro Armenis: Septimum*, inquit, *est Sacramentum Matrimonii... causa efficiens Matrimonii regulariter loquendo est mutus consensus per verba de presenti expressus* (2); necnon concilii Tridentini docentis Christum non solum approbasse conjugium in statu innocentie institutum, sed præterea gratiam promeruisse, quæ naturalem conjugum amorem perficeret, eaque gratiâ præstare Matrimonium in novâ lege veteribus connubiis, ex quibus patet, juxta Tridentinum, nihil immutasse Christum in contractu Matrimonii, sed solum illum gratiâ suâ exornasse, quo factum est ut contractus ille qui antea non erat nisi naturalis, quique à solis contrahentibus per mutuum consensum perficiebatur, elevatus sit ad dignitatem Sacramenti.

41. 2° Innotuitur declaratione ejusdem Tridentini, quod in decreto de Reformat., cap. 1, aperte docet *clandestina matrimonia, libero contrahentium consensu facta rata et vera esse matrimonia, quamdiu Ecclesia*

(1) Ea conjugia in radice sanari dicuntur, quæ contracta sunt cum aliquo occulto impedimento dirimente, ac periculum instat ne si alterutri conjugum id innotesceret, retraheret se à conjugali societate magno populi scandalo, et prolis susceptæ detrimento. In his rerum adjunctis permittitur, ac etiam suadet, ut alter conjugum, qui impedimentum novit, renovet consensum aut expressè aut tacitè cum altero. Quòd si et in hoc quoddam periculum deprehenderetur, et ambo conjuges ignorent nullitatem conjugii, relinquuntur, ut aiunt, in bonâ fide, seu in persuasionem de valore initi matrimonii. Hæc autem phrasid de sanatione in radice orta ex eo est, quòd per quamdam fictionem juris censetur Rom. Pontifex dispensare ab illo impedimento, antequam contrahentes darent consensum.

(2) In decreto Union., apud Harduin., l. cit. Nonnulli cavillantur circa Eugenii verba: *Causa efficiens Matrimonii, cum debuerit dicere: Causa efficiens Sacramenti Matrimonii*; ex quo inferunt Eugenium de solo contractu hæc dixisse, eò magis quòd ipse noluerit controversiam in scholis agitatam dirimere. Ast vehementer errant qui talia excogitant: 1° quia subjecta materia et orationis series non alium admittunt sensum quàm de Sacramento; 2° quia ætate Eugenii nondum excogitata erat distinctio inter Sacramentum et contractum in conjugii Christianorum; 3° quia nulla tunc temporis vigeat controversia de ministro Sacramenti Matrimonii, cum unanimis fuerit Trid. omnium sententia solos contrahentes esse ministros; 4° quia, ut sæpè diximus, Eugenius in suo decreto, ea quæ spectant ad Sacramenta ad verbum desumpsit ex opusculo S. Thomæ, qui certè in animo non habebat ullam definire controversiam scholasticam, præsertim cum ut vidimus, illâ ætate non existeret.

ca irrita non fecit. Cum verò irrita fecerit Tridentinum hæc matrimonia, noluit tamen decretum suum robur habere nisi post triginta dies ab ejus publicatione. Quibus ita compositis, sic isti theologo argumentantur: Juxta Tridentinum quamdiu clandestina matrimonia irrita ab Ecclesiâ facta non sunt, rata et vera fuerunt et adhuc sunt in regionibus omnibus in quibus Tridentinum decretum publicatum non est: atqui ex Innocentio III, in cap. *Quanto de divortis* et ex communi loquendi usu, Tridentini præsertim ætate recepto, matrimonia rata et vera non erant meri contractus naturales aut civiles, sed sacramenta quæ tamen solo libero contrahentium consensu perficiebantur et perficiuntur; ergo non sacerdos, sed contrahentes soli sunt Sacramenti Matrimonii ministri (1). Quod confirmant et illis conjugis quæ presente quidem parochi, sed ipso invito, imò obliuente, contrahuntur, quæ tamen ita vera conjugia sunt ut Ecclesia hos conjuges neque compellat neque invitet ad accipiendam parochi benedictionem. Id ipsum concludunt ex matrimonii initis coram parochi, aut vicario generali, aut cardinali, non sacerdotibus, sed vel diaconis vel subdiaconis, aut etiam in minoribus ordinibus quandoquæ constitutis; tum etiam ex conjugis quæ ex dispensatione pontificiâ sive in regionibus hæreticorum (2) sive in regionibus infidelium absque

(1) Quod diximus de communi loquendi usu Tridentini ætate recepto, juxta quem *veri et rati* nomine intelligebatur conjugium inter Christianos initum, ac proinde Sacramentum evidenter constat ex Historiâ concilii, et ex præcipuâ difficultate quæ ab episcopis et theologis opponentibus promovebatur adversus eos qui urgebant decretum ad irritanda matrimonia clandestina. Illud enim liquet ex Historiâ card. Pallavicini, lib. 22, cap. 4, seqq., et iterum lib. 25, cap. 8. Nos brevitate gratiâ unum aut alterum documentum afferemus. Refert itaque Pallavicini, lib. 22, cap. 4, n. 8: « In questa sentenza (negativa) concorse Giovanni Trivigiani, patriarca di Venezia, il quale negò non pure la convenienza ma la potenza: allegando, non potersi (dal concilio) far nullo quel Sacramento, il quale ha tutta la sua essenza, benchè gli manchino le dovute solennità: come per esempio, ancora che un sacerdote consacri senza le sacre vesti, fa vero Sacramento, sol che concorra la materia e la forma. Or consistendo l'essenza del Matrimonio nel mutuo consentimento sensibile, e richiedendosi l'altre solennità o per decoro o per prova, il difetto di esse (opponeva egli) non può torre il valore. » Et, num. 16, loquens de suffragio Constant. Bonelli episc. Tiferinatis satis prolixo, quo comprobavit Ecclesiæ fas esse ejusmodi connubia clandestina irrita facere, sic ex ejus mente prosequitur: « Comprovò che la Chiesa poteva annullar tali matrimonii non già annullando il contratto, e così togliendogli l'esser materia idonea del Sacramento, come avevan ragionato alcuni; Perchè il contratto del matrimonio tra fedeli non è precedente nè distinto dal Sacramento; onde l'annullazione come di questo, così di quello non è soggetta a potestà della Chiesa. » Alia ejusmodi cf. n. 20, 25, 25, ex quibus luculentissimè evincitur, ita Patrum Tridentinorum animis insedisse sententiam illam quâ matrimonii clandestinis veri Sacramenti rationem inesse dicimus, ut qui id non videat captus planè oculis videatur.

(2) Notum est in Angliâ et in Hibèriâ, ob gravissimas penas comminatas à civili potestate sacerdotibus qui catholicorum nuptiis assistebant ac benedi-

presentiâ sacerdotis à fidelibus celebrantur, quæ omnia ut vera matrimonia et sacramenta censentur.

42. 3° Innotuitur in ipso Sacramenti effectu, qui est indissolubilitas. Elverò hæc ab ipso Sacramento oritur, non autem ex solo naturali, aut civili, contractu, qui per se dissolubilis est, ut patet ex conjugis infidelium quæ dissolvi possunt per alterutrius conjugis conversionem, ut paulò post ostendemus, seorsus ac eveniat in fidelium connubiis, quæ semel legitime contracta et consummata, nunquam quoad vinculum possunt dissolvi. His addunt verba quæ in adversariorum hypothesi formam constituerent Sacramenti Matrimonii: *Ego vos conjungo*, aut alia quæ eundem sensum reddunt, nova esse ac desiderari prorsus in omnibus ferè antiquis Ritualibus libris quos recenset Martenius (1); imò alicubi sacerdos hæc sola verba adhuc pronuntiat: *Quod Deus conjunxit, homo non separet* (2); quæ proinde ut vera Sacramenti forma haberi nequeant; quod non obscurè insinuare etiam videtur Tridentinum dicens: *Vel aliis utatur verbis juxta receptum uniuscujusque provincie ritum*. Denum novitatem contrariæ sententiæ urgent, quæ ante Canum vix, aut ne vix quidem, in scholis nota erat (3), cum sententia illa, quæ contrahentes ministros Sacramenti Matrimonii esse statuit, in totâ catholicâ Ecclesiâ longo seculorum decursu unice atque exclusivè obtinuerit.

43. Hæc potiora argumenta sunt, quibus hujus posterioris sententiæ patroni causam suam tuerent, qui præterea observant adversariorum rationes magis speciosas esse quàm solidas. Etenim Patrum testimonia evincunt quidem Matrimonium esse rem sacram,

cebant, ex dispensatione Romanorum Pontificum usque ad hæc tempora receptum esse, ut sine hisce ritibus celebrarentur. Pius VIII, in brevi dato die 25 mart. 1850, ad archiepiscopum Coton. et episcopos Trevirensem, Paderbornensem et Monasteriensem, declarat valida conjugia mixta, quæ fortè in illis regionibus contrahantur sine parochi presentia, collatis in eam rem opportunis facultatibus. Alia documenta exhibere præterito. Porro nunquam mens Ecclesiæ aut Rom. Pontificibus fuit, ut tot Christi fideles inirent contractum merè civilem absque Sacramento.

(1) De ant. Eccl. Ritib., lib. 1, p. 2, cap. 9, art. 5, § 6, ubi inter cætera scribit: « Deinde datis sibi mutuo dextris exigebat (sacerdos) ab utrisque consentum, in quo totam Sacramenti Matrimonii essentiam reponebant antiqui. Inaudita quippe apud eos erant illa verba parochi: *Ego vos conjungo*, etc., in quibus aliqui ex recentioribus scholasticis formam hujus Sacramenti constituunt, quæ tamen desiderantur, » etc.

(2) Cf. Sotum in 4, dist. 26, a. 5.

(3) Sanè nonnisi duos ex totâ antiquitate laudare potuit theologos Melchior Canus pro suâ sententiâ: Guillelmum nempe Parisiensem, et Paludanum; porro, adductis ipsorum testimoniis ostendimus istos auctores non solum patrocinatos non esse huic opinioni; sed eidem planè adversari. Ex his propterea constat Canum omnium primum fuisse, qui eam invexerit in scholas catholicas; edidit porro Canus suum opus de *Locis theolog.*, an. 1562. Meritò proinde Henr. Klee in diss., mox citandâ, p. 69, not. (s), sic scribit: « Melchior Canus fuit primus qui generali omnium admiratione et scandalo affirmavit contrahentes non esse ministros. »

